

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

6. september 2018*

Apellatsioonkaebus – Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond (EAGF) – Euroopa Liidu rahastamiskõlblikud kulud – Tšehhi Vabariigi kantud kulud – Määrus (EÜ) nr 479/2008 – Artikli 11 lõige 3 – Mõiste “viinamarjaistanduste ümberkorraldamine”

Kohtuasjas C-4/17 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 4. jaanuaril 2017 esitatud apellatsioonkaebus,

Tšehhi Vabariik, esindajad: M. Smolek, J. Pavliš ja J. Vlácil,

apellant,

teine menetlusosaline:

Euroopa Komisjon, esindajad: P. Ondrůšek ja B. Eggers,

kostja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen, kohtunikud J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby (ettekandja) ja M. Vilaras,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: ametnik I. Illéssy,

arvestades kirjalikus menetluses ja 1. märtsi 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 12. aprilli 2018. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Apellatsioonkaebuses palub Tšehhi Vabariik tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 20. oktoobri 2016. aasta otsus kohtuasjas Tšehhi Vabariik *vs.* komisjon (T-141/15, ei avaldata, EU:T:2016:621; edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“), millega Üldkohus jättis rahuldamata Tšehhi Vabariigi hagi, milles Tšehhi Vabariik palus tühistada komisjoni 16. jaanuari 2015. aasta rakendusotsuse (EL) 2015/103, mille

* Kohtumenetluse keel: tšehhi.

kohaselt Euroopa Liidu rahastamine ei kata teatavaid kulusid, mida liikmesriigid on kandnud Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) raames (ELT 2015, L 16, lk 33), osas, mille kohaselt ei rahastata kulusid, mida Tšehhi Vabariik kandis Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (edaspidi „EAGF“) saadud toetusest seoses viinamarjaistanduste loomade ja lindude eest kaitsmise meetmega (2010–2012) (edaspidi „vaidlusalune kaitsemeede“), mille kogusumma oli 2 123 199,04 eurot (edaspidi „vaidlustatud otsus“).

Liidu õigus

Määrus (EÜ) nr 1493/1999

- 2 Nõukogu 17. mai 1999. aasta määruse (EÜ) nr 1493/1999 veinituru ühise korralduse kohta (EÜT 1999, L 179, lk 1; ELT eriväljaanne 03/26, lk 25) II jaotise III peatüki „Ümberkorraldamine ja muutmine“ artiklis 11 oli sätestatud:

„1. Käesolevaga luuakse viinamarjaistanduste ümberkorraldamise ja muutmise süsteem.

2. Selle süsteemi eesmärk on kohandada toodang vastavaks turu nõuetele.

3. See süsteem sisaldab ühte või mitut järgnevat meetet:

- a) sordimuutused, sealhulgas ümberpookimise teel tehtavad;
- b) viinamarjaistanduste ümberpaigutamine;
- c) süsteemi eesmärgiga seotud viinamarjaistanduste juhtimistehnika parandamine.

See süsteem ei käsitle niisuguste viinamarjaistanduste tavapärasest uuendamist, kus viinapuud on ealiselt vananenud.

[...]“

Määrus (EÜ) nr 479/2008

- 3 Nõukogu 29. aprilli 2008. aasta määruse (EÜ) nr 479/2008, mis käsitleb veinituru ühist korraldust ja millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 1493/1999, (EÜ) nr 1782/2003, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 3/2008 ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EMÜ) nr 2392/86 ja (EÜ) nr 1493/1999 (ELT 2008, L 148, lk 1), põhjenduses 11 oli märgitud:

„Üks riiklike toetusprogrammide jaoks kõlblik keskne meede peaks olema ühenduse veinide müügi edendamine ja turustamine kolmandates riikides. Ümberkorraldus- ja muutmistegevuse rahastamist tuleks jätkata, sest neil on veinisektorile positiivne struktuuriline mõju. Samuti peaks olema võimalik toetada veinisektoris selliste investeeringute tegemist, mille eesmärk on parandada ettevõtete majanduse tulemuslikkust. [...]“

- 4 Määruse nr 479/2008 artikli 4 „Kooskõla ja järjepidevus“ lõikes 1 oli sätestatud:

„Toetusprogrammid on kooskõlas ühenduse õigusega ning ühenduse tegevuse, poliitika ja prioriteetidega.“

- 5 Kõnealuse määruse artiklis 5 „Toetusprogrammide esitamine“ on sätestatud:

„1. Iga II lisas osutatud tootjaliikmesriik esitab esimest korda 30. juuniks 2008 komisjonile viieaastase toetusprogrammi kava, mis sisaldab käesolevale peatükile vastavaid meetmeid.

Toetusprogrammide toetusmeetmed töötatakse välja sellisel geograafilisel tasandil, mida liikmesriik peab kõige asjakohasemaks. Enne komisjonile esitamist tuleb toetusprogrammi osas konsulteerida sobiva territoriaalse tasandi pädevate asutuste ja organisatsioonidega.

Iga liikmesriik esitab ühe toetusprogrammi kavandi, mis võib hõlmata piirkondlikke eripärasid.

2. Toetusprogramme hakatakse kohaldama kolm kuud pärast nende esitamist komisjonile.

Kuid kui toetusprogramm ei vasta käesolevas peatükis sätestatud tingimustele, teavitab komisjon sellest liikmesriiki. Sellisel juhul esitab liikmesriik komisjonile muudetud toetusprogrammi. Muudetud toetusprogrammi hakatakse kohaldama kaks kuud pärast selle esitamist, välja arvatud juhul, kui vastuolu ei ole kõrvaldatud – sel juhul kohaldatakse käesolevat lõiku.

[...]“

- 6 Pealkirja „Viinamarjaistanduste ümberkujundamine ja muutmine“ kandvas artiklis 11 oli ette nähtud:

„1. Viinamarjaistanduste ümberkorraldamise ja muutmise meetmete eesmärk on suurendada veinitootjate konkurentsivõimet.

2. Viinamarjaistanduste ümberkorraldamist ja muutmist toetatakse käesoleva artikli alusel üksnes siis, kui liikmesriigid esitavad oma tootmisvõimsuse ülevaate vastavalt artiklile 109.

3. Viinamarjaistanduste ümberkorraldus- ja muutmistoetus võib hõlmata ainult ühte või mitut järgmist tegevust

- a) sordivahetus, sealhulgas ümberpookimise teel;
- b) viinamarjaistanduste ümberpaigutamine;
- c) viinamarjaistanduste haldamise parandamine.

Ei toetata niisuguste viinamarjaistanduste tavapärasest uuendamist, kus viinapuud on ealiselt vananenud.

4. Viinamarjaistanduste ümberkorraldus- ja muutmistoetuse vormid võivad olla üksnes järgmised:

- a) meetme rakendamisest tingitud sissetulekute kaotamise puhul tootjatele antav hüvitis;
- b) panus viinamarjaistanduste ümberkorraldamise ja muutmise kulude katmiseks.

[...]“

Vaidluse taust

- 7 Vaidluse tausta on vaidlustatud kohtuotsuse punktides 1–17 kirjeldatud järgmiselt:

„1 Tšehhi Vabariik esitas 9. juulil 2008 vastavalt [määruse nr 479/2008] artikli 5 lõikele 1 Euroopa Ühenduste Komisjonile toetusprogrammi kava eelarveaastateks 2009–2014.

- 2 Programmi kava meetmete hulka kuulus [vaidlusalune kaitsemeede], mida pidi teostatama kas mehhaaniliste vahenditega, s.t viinamarjaistanduste tarastamise või erinevate eemalepeletamisrajatistega, või teise võimalusena aktiivsetel viisidel, mis jätab mulje heli tekitavate inimeste kohalolust [...]
- 3 Määruse nr 479/2008 artikli 5 lõike 2 alusel esitas komisjon 8. oktoobri 2008. aasta kirjaga eespool nimetatud kavale vastuväited. Komisjoni vastuväited ei olnud siiski seotud kõnealuse kaitsemeetmega.
- 4 Tšehhi Vabariik töötas kava komisjoni vastuväidete alusel ümber ja esitas komisjonile 12. veebruaril 2009 uue kava. Teine kava sisaldas uuesti, muutmata kujul, kõnealust kaitsemeetet. Komisjon teise kava kohta enam vastuväiteid ei esitanud.
- 5 Komisjon edastas 20. veebruaril 2009 Tšehhi Vabariigile siiski – vastavalt komisjoni 21. juuni 2006. aasta määruse (EÜ) nr 885/2006, millega nähakse ette nõukogu määruse (EÜ) nr 1290/2005 kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad seoses makseasutuste ja teiste organite akrediteerimise ning EAGFi ja EAFRD raamatupidamisarvestuse kontrollimise ja heakskiitmisega (ELT 2006, L 171, lk 90), artikli 11 lõikele 1 – teate numbri VT/VI/2009/101/CZ all teostatud uurimise kohta, et kontrollida Tšehhi Vabariigi viinamarjaistanduste ümberkorraldus- ja muutmismetmete kooskõla selles valdkonnas kehtivate toetuse andmise tingimustega turundusaastal 2007/2008. Teade sisaldab muu hulgas järgmist:

„See tulemus selgitab siiski, et ümberkorraldustööd piirdusid peamiselt viinamarjaistandust kaitsmiseks loomade eest tehtud töödega, ilma et oleks olnud muid sekkumisi. Probleemi tekitab küsimus, kas see meede on kooskõlas määruse (EÜ) nr 1493/1999 artikli 11 lõikega 2, mille kohaselt on süsteemi eesmärk kohandada toodang turu nõuetele vastavaks. Kui Tšehhi Vabariigis piirdus ümberkorraldamine ainult olemasolevate viinamarjaistanduste kaitsmisega loomade eest, ei ole kulutused *prima facie* toetuskõlblikud, kuna need ei ole seotud määruses tingimuseks seatud nõuetega.“ Samas kirjas selgitas komisjon, et Tšehhi asutused „peaksid võtma kõik vajalikud meetmed puuduste ja mittevastavuste kõrvaldamiseks.“

- 6 Komisjon teatas 22. septembri 2009. aasta kirjaga oma kavatsusest korraldada järgmine kontrolluuring numbriga VT/VI/2009/004/CZ. Kontrolluuring pidi läbi viidama Tšehhi Vabariigis turundusaastal 2008/2009 võetud viinamarjaistanduste ümberkorraldamise ja muutmise meetmete suhtes.
- 7 Komisjoni viis kontrolluuringu Tšehhi Vabariigis läbi 26.–29. jaanuarini 2010.
- 8 Komisjon tõi [...] määruse nr 885/2006 [...] artikli 11 lõike 1 alusel saadetud 22. märtsi 2010. aasta teates uuringu VT/VI/2009/004/CZ kohta eelkõige järgmist:

„Kohapeal kontrollimisel tekkisid auditi meeskonnal kahtlused, kas aktiivne kaitse lindude ja metsloomade eest o[li] ümberkorralduse ja muutmise raames toetuskõlblik tegevus.“

- 9 Peale selle teatas komisjon Tšehhi Vabariigile samas dokumendis, et „aktiivset ja passiivset kaitset lindude ja metsloomade eest ei saa lugeda uueks meetmeks, millega parandatakse viinamarjaistanduste haldamist nii, et toodangut kohandatakse turu nõuetele vastavaks“. Viimaks tuletatakse teates meelde, „et määruuses (EÜ) nr 1493/1999 sätestatakse selgelt, et [ümberkorraldusmeetmete] eesmärk“ seisneb selles, et „kohandada toodang vastavaks turu nõuetele“.

- 10 Komisjon edastas 31. jaanuaril 2011 Tšehhi Vabariigile kahepoolse kohtumise protokoll, mis toimus määruse nr 885/2006 artikli 11 lõike 1 kolmanda lõigu alusel Tšehhi Vabariigi esindajate ja komisjoni enda teenistuste vahel 13. detsembril 2010 ja kus käsitleti mõlemat nimetatud uuringut. Alates 31. jaanuarist 2011 on komisjon kõigi käesoleva asjaga seotud kirjade alguses viidanud kahele eespool nimetatud uuringule.
- 11 Protokoll kohaselt oli komisjon seisukohal, et kulud, mis kanti Tšehhi Vabariigis vaidlusaluse kaitsemeetme raames, ei kujutanud endast toetuskõlblikke kulusid, ja palus Tšehhi Vabariigil teatada eelarveaastateks 2008–2010 deklareeritud kulude täpne summa.
- 12 Komisjon edastas 3. detsembril 2012 määruse nr 885/2006 artikli 11 lõike 2 kolmanda lõigu ja artikli 16 lõike 1 alusel Tšehhi Vabariigile teate. Teates kinnitas ja täpsustas komisjon oma seisukohta, et Tšehhi Vabariigi poolt ette nähtud viinamarjaistanduste aktiivse ja passiivse kaitse vormid ei kuulu määruse [nr 1493/1999] artiklis 11 ja määruse nr 479/2008 artiklis 11 nimetatud ümberkorralduse ja muutmise mõiste alla. Seoses sellega tegi komisjon ettepaneku finantskorrektsiooniks summas 52 347 157,43 Tšehhi krooni (umbes 2 040 737 eurot) ja 11 984 289,94 eurot eelarveaastate 2007–2010 puhul, kusjuures eelarveaastate 2007 ja 2008 suhtes kohaldatakse määrust nr 1493/1999 ja ülejäänud eelarveaastate suhtes määrust nr 479/2008.
- 13 Tšehhi Vabariigi 17. jaanuari 2013. aasta taotluse alusel korraldas lepitusorgan 19. juunil 2013 istungi ning 2. juulil 2013 avaldas ta lepitusmenetluse lõpparuande numbriga 13/CZ/552. Selles aruandes soovitas lepitusorgan komisjonil jätta tegemata finantskorrektsiooni ettepanek kogu toetusprogrammi raames ajavahemikul 2009–2014 kantud kulude suhtes ning vaadata läbi otsus määrata kavandatav finantskorrektsioon summas 52 347 157,43 Tšehhi krooni (umbes 2 040 737 eurot) ja 11 984 289,94 eurot.
- 14 Komisjon edastas 22. aprilli 2014. aasta kirjaga Tšehhi Vabariigile pärast lepitusorgani aruande esitamist lõpliku seisukoha. Selles seisukohas kordas komisjon oma arvamust, et viinamarjaistanduste ümberkorralduse ja muutmise programmi raames võetud vaidlusalust kaitsemeetet ei saa pidada toetuskõlblikuks.
- 15 Eelarveaastate 2007–2009 kohta märkis komisjon, et kuna ta ise ei olnud esitanud vastuväiteid kõnealust kaitsemeetet puudutava toetusprogrammi kavale, võis Tšehhi Vabariik põhjendatult lähtuda sellest, et meetmete jaoks antud toetus oli toetuskõlblik. Komisjoni arvates ei saanud Tšehhi Vabariigil siiski pärast komisjoni 22. märtsi 2010. aasta kirja saamist tekkida selles suhtes õiguspärast ootust. Sel põhjusel oli komisjon arvamusel, et finantskorrektsioon on põhjendatud kõigi pärast 22. märtsi 2010 kantud kulude puhul. Seejärel tegi ta majandusaastate 2010–2012 kohta finantskorrektsiooni ettepaneku kogusummas 2 123 199,04 eurot.
- 16 Viimaks tegi komisjon [vaidlusaluse otsuse] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT 2013, L 347, lk 549; parandus ELT 2016, L 130, lk 5), artikli 52 alusel.
- 17 [Vaidlusaluses otsuses] keeldus komisjon viinamarjaistanduste ümberkorraldus- ja muutmisprogrammi raames EAGFi kaudu rahastamast Tšehhi Vabariigi poolt kõnealuse kaitsemeetme jaoks aastatel 2010–2012 kantud kulusid kogusummas 2 123 199,04 eurot.“

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

- 8 Üldkohtu kantseleisse 25. märtsil 2015 saabunud hagiavalduses palus Tšehhi Vabariik vaidlusalune otsus tühistada ja mõista kohtukulud välja komisjonilt.
- 9 Hagi põhjendamiseks esitas Tšehhi Vabariik kaks väidet: esiteks, et rikuti määruse nr 479/2008 artiklit 5 ning õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet ja teiseks, et rikuti Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „põhiõiguste harta“) artiklit 41 koostoimes komisjoni määruse (EÜ) nr 885/2006 artiklitega 11 ja 16 ning nõukogu 21. juuni 2005. aasta määruse (EÜ) nr 1290/2005 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise kohta (ELT 2005, L 209, lk 1) artikliga 31.
- 10 Üldkohus jättis hagi rahuldamata ja mõistis kohtukulud välja hagejalt.

Poolte nõuded

- 11 Tšehhi Vabariik palub Euroopa Kohtul:
- tühistada vaidlustatud kohtuotsus ja vaidlusalune otsus ning
 - mõista kohtukulud välja komisjonilt.
- 12 Komisjon palub Euroopa Kohtul:
- jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja
 - mõista kohtukulud välja Tšehhi Vabariigilt.

Apellatsioonkaebus

- 13 Apellatsioonkaebuse põhjenduseks esitab apellant kolm väidet:
- rikuti määruse nr 479/2008 artiklit 11;
 - rikuti määruse nr 479/2008 artikli 5 lõiget 2 ning õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet, ja
 - rikuti põhiõiguste harta artiklit 41 koostoimes määruse nr 1290/2005 artikliga 31 või määruse nr 1306/2013 artikliga 52 ning määruse nr 885/2006 artiklitega 11 ja 16.

Kas on vastuvõetav esimene väide, et on rikutud määruse nr 479/2008 artiklit 11

Poolte argumendid

- 14 Esimese väitega, mis on suunatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 83–90 vastu, heidab Tšehhi Vabariik Üldkohtule ette määruse nr 479/2008 artikli 11 rikkumist.
- 15 Komisjon toob esimese võimalusena esile, et esimene väide on nii vastuvõetamatu kui ka edutu.
- 16 Esiteks on ta seisukohal, et see väide toetab vaidlusaluse otsuse tühistamisega seotud nõudeid, mida Üldkohtus samas iseseisvalt ei väidetud. Seega on tegemist uue ja seetõttu vastuvõetamatu väitega.

- 17 Teiseks on see väide pealegi edutu, kuivõrd selles käsitletakse üksnes üht osa Üldkohtu analüüsist – seda, mis on seotud õiguskindluse põhimõtte rikkumise kohta käiva väitega. Neil asjaoludel ei saa see väide – olgu see siis põhjendatud või mitte – seada kahtluse alla Üldkohtu järeldust, et nimetatud põhimõtet ei ole rikutud.
- 18 Tšehhi Vabariik väidab vastu, et kuigi väidet määruse nr 479/2008 artikli 11 rikkumise kohta ei esitatud Üldkohtus iseseisva väitena, on apellatsioonkaebuse esimene väide vastuvõetav, sest tema argumentid Üldkohtus põhinesid eeldusel, et komisjon leidis toetusprogrammi eelneval hindamisel, et vaidlusalune kaitsemeede on selle sättega kooskõlas.
- 19 Peale selle leiab ta, et kõnealune väide ei ole edutu, sest Üldkohus eksis, asudes seisukohale, et vaidlusalune kaitsemeede ei vasta selle määruse artikli 11 tingimustele. Järelikult on käesoleval juhul määrava tähtsusega tuvastada, et see nii ei ole.

Euroopa Kohtu hinnang

- 20 Kuigi Tšehhi Vabariik viitas Üldkohtus vaidlusaluse kaitsemeetme kooskõlale määruse nr 479/2008 artikliga 11, tuleb kõigepealt märkida, et see liikmesriik ei esitanud oma tühistamishagis väidet kõnealuse sätte rikkumise kohta. Selle liikmesriigi poolt Üldkohtule esitatud repliigi punktist 10 nähtub nimelt, et „kuivõrd vaidluse all oleva toetusprogrammi kooskõla liidu õigusega järeldeb tervikuna määruse nr 479/2008 artikli 5 lõike 2 alusel ümberlükamatust õiguslikust eeldusest, milleks komisjon ise andis oma käitumisega alust, ei ole määruse nr 479/2008 artiklit 11 vaja käsitleda“.
- 21 Seega tugines kõnealune hagiavaldis eeldusel, et komisjon tunnistas, et vaidlusalune kaitsemeede on määruse nr 479/2008 artikliga 11 kooskõlas, sest komisjon ei kritiseerinud eelarveaastate 2009–2014 kohta koostatud toetusprogrammi kava uut versiooni, mille Tšehhi Vabariik esitas 12. veebruaril 2009.
- 22 Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 83–90 selgitas Üldkohus siiski, millistel põhjustel niisugune meede nagu vaidlusalune kaitsemeede, mille puhul ei ole selge, et see aitab suurendada veinitootjate konkurentsivõimet, ei kuulu tema arvates ilmselgelt määruse nr 479/2008 artikli 11 lõikes 3 loetletud tegevuste hulka.
- 23 Nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 40, selgitas Üldkohus oma kaalutlusi, miks tuli tühistamishagi esimene väide vaidlustatud kohtuotsuses tagasi lükata.
- 24 Siinkohal tuleb esiteks osutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib apellant esitada apellatsioonkaebuse raames väited, mis on tekkinud vaidlustatud kohtuotsuse enese pinnalt ja mille eesmärk on selle kohtuotsuse põhjendatust õiguslikult kritiseerida (vt selle kohta 29. novembri 2007. aasta kohtuotsus Stadtwerke Schwäbisch Hall jt vs. komisjon, C-176/06 P, ei avaldata, EU:C:2007:730, punkt 17 ja 16. juuni 2016. aasta kohtuotsus Evonik Degussa ja AlzChem vs. komisjon, C-155/14 P, EU:C:2016:446, punkt 55).
- 25 Teiseks ilmneb väljakujunenud kohtupraktikast samuti, et argument, mida ei esitatud esimeses kohtuastmes, ei kujuta endast uut väidet, mis on apellatsioonimenetluses vastuvõetamatu, juhul kui tegemist on sellise argumenti täiendamisega, mida on Üldkohtule esitatud hagiavaldis sisalduvas väites juba käsitletud (vt selle kohta eelkõige 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Siemens jt vs. komisjon, C-239/11 P, C-489/11 P ja C-498/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:866, punkt 287 ning 10. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Areva jt vs. komisjon, C-247/11 P ja C-253/11 P, EU:C:2014:257, punkt 114).
- 26 Siinkohal tuleb aga rõhutada, et Tšehhi Vabariik tõi oma tühistamishagi esimeses väites, milles ta heitis ette eelkõige õiguskindluse põhimõtte rikkumist, välja argumenti, et vaidlusalune kaitsemeede oli määruse nr 479/2008 artiklis 11 ette nähtud tingimustega kooskõlas.

- 27 Selle alusel tuleb asuda seisukohale, et kuivõrd Tšehhi Vabariigi poolt esimeses kohtuastmes esitatud väide eeldas tingimata vaidlusaluse kaitsemeetme kooskõla määruse nr 479/2008 artikliga 11 ja kuivõrd Üldkohus seadis selle kooskõla vaidlustatud kohtuotsuses kahtluse alla, tuleb väidet kõnealuse artikli rikkumise kohta käsitada menetlust algatavas dokumendis sisalduva väite – mille kohaselt on rikutud õiguskindluse põhimõtet – täiendamisena. Seega tuleb kõnealune väide lugeda vastuvõetavaks.

Sisulised küsimused

Poolte argumendid

- 28 Tšehhi Vabariik vaidlustab Üldkohtu otsuse osas, milles Üldkohus asus selles otsuses esiteks seisukohale, et määruse nr 479/2008 artikli 11 lõige 3 ei hõlma selgelt liikmesriigi meetmeid, millega samamoodi kui vaidlusaluse kaitsemeetmega soovitakse viinamarjaistandusi kaitsta loomade ja lindude tekitatud kahju eest, ning teiseks, et ei ilmne selgelt, et kõnealune meede aitab tagada veinitootjate konkurentsivõime tõstmist, mis on nimetatud artikli lõike 1 kohaselt viinamarjaistanduste ümberkorraldamise ja muutmise meetmete eesmärk.
- 29 Tšehhi Vabariik leiab aga, et meetmete puhul, mille eesmärk on kaitsta viinamarjaistandusi loomade ja lindude tekitatud kahju eest, on määruse nr 479/2008 artiklis 11 nimetatud kolm tingimust täidetud ja seega on need toetuskõlblikud kõnealuse artikli tähenduses.
- 30 Ta leiab, et esiteks kujutavad need meetmed endast viinamarjaistanduste haldamise parandamise meetmeid määruse nr 479/2008 artikli 11 lõike 3 punkti c tähenduses, sest need aitavad kaasa saagikuse suurendamisele, kaitses viinapuid ja -marju kahjurite eest. Siinkohal märgib ta, et igal aastal tekitavad loomad ja linnud Tšehhi Vabariigis viinapuudele suurt kahju. Nimelt närvivad loomad viinapuude tüvesid ja seetõttu annavad need vähem saaki või ei anna üldse. Linnud, eelkõige kuldnokad, lendavad viinamarjade valmimise ajal marjakobaratele ja tekitavad nii tüüpilise probleemi just Kesk-Euroopa viinamarjaistandustes, kus kuldnokad sel ajal asuvad. Niisugune asjaolu võib saagi täielikult hävitada või muuta saadud viinamarjad kvaliteetveini tootmiseks täielikult kasutuskõlbmatuks. Peale selle on viinamarjad palju vastuvõtlikumad seejärel levima võima hakkavatele haigustele.
- 31 Sel põhjusel võeti kõnealusel ajavahemikul kasutusele kollektiivsed meetmed kõigi viinapuude kaitsmiseks, ehitades viinamarjaistanduste ümber tarasid, ja individuaalsed meetmed, püstitades poste, mis takistavad viinapuude tüvede närimist. Suur osa toetusest, mida vaidlusalune finantskorrektsioon puudutas, anti loomade eest kaitsmise meetmeteks, sest ainult umbes 4 miljonit Tšehhi krooni (ligikaudu 155 938 eurot) määrati kaitseks lindude eest, nii aktiivseks kaitseks, see tähendab inimeste kohaloluks viinamarjaistandustes, kontrollkäikudeks ja lindude peletamiseks, kui ka passiivseks kaitseks optiliste või akustiliste mehhaaniliste hoiatusseadmetega.
- 32 Teiseks ei saa ühtegi loomade ja lindude poolt viinamarjaistandustele tekitatava kahju vastast kaitsemeedet samastada määruse nr 479/2008 artikli 11 lõike 3 tähenduses viinamarjaistanduste tavapärase uuendamisega, kui viinapuud on ealiselt vananenud.
- 33 Kolmandaks suurendavad viinamarjaistanduste loomade ja lindude tekitatud kahju eest kaitsmiseks ette nähtud meetmed määruse nr 479/2008 artikli 11 lõike 1 kohaselt veinitootjate konkurentsivõimet. Need võimaldavad täita suurenenud nõudlust üleküpsenud viinamarjadest toodetud kvaliteetveinide järele, vähendades kuldnokkade tekitatud kahjust tulenevat ebasoodsat konkurentsiolukorda. Vaidlusalune kaitsemeede on tõepoolest tõstnud Tšehhi veinitootjate konkurentsivõimet liidu veiniturul, võimaldades kolmekordistada Tšehhi üleküpsenud viinamarjadest toodetud kvaliteetveini tootmist: 2005. aastal toodetud 51 000 hektoliitrit tõusis see 2008. aastaks 121 000 hektoliitrile ja 2012. aastaks – mis oli viimane meetme rakendamise aasta – 161 000 hektoliitrile.

- 34 Ta leiab, et seega rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta asus seisukohale, et vaidlusalune kaitsemeede ei olnud toetuskõlblik määruse nr 479/2008 artikli 11 lõike 3 tähenduses.
- 35 Komisjon väidab, et esimene väide ei ole põhjendatud, sest vaidlusaluse kaitsemeetme eesmärk on üksnes tootmismahu säilitamine, mitte tootmise kohandamine turu nõuetega ega veinitootjate konkurentsivõime suurendamine.
- 36 Peale selle ei ole tema hinnangul asjaomase meetme eesmärk kompenseerida ebasoodsat konkurentsiolukorda, milles Kesk-Euroopa veinitootjad on seetõttu, et saagi koristamise ajal on kohal kuldnokad. Viinamarjaistanduste ümberkorraldus- ja muutmistoetuse eesmärk ei ole nimelt, nagu Ühtekuuluvusfondi puhul, kompenseerida geograafilisest olukorrast ja looduslikest tingimustest tulenevat ebasoodsat olukorda, samuti ei ole eesmärk vähendada piirkondlikke erinevusi, vaid hoopis vastupidi - toetada ja tõsta kõigi liidu veinitootjate konkurentsivõimet olenemata piirkonnast, kus nad tegutsevad.
- 37 Viinamarjaistanduste ümberkorraldus- ja muutmismeetmed peavad pealegi aitama kaasa sordivahetusele ja viinamarjaistanduste haldamise parandamisele. Isegi kui eeldada, et tootmise kaitsmine kahjulike mõjutuste eest võimaldab veini toota märgatavalt suuremas koguses ja kõrgema kvaliteediga, piirduks see kaitse kõigest hoolimata üksnes olemasoleva tootmismahu säilitamisega. Ka ei kujuta juba sajandeid kasutatud lindude hirmutamise viisid või kaitse loomade eest endast kvalitatiivset arengut viinamarjaistanduste haldamisel.
- 38 Et kaitsta tootmist loomade eest, on määruses nr 479/2008 ette nähtud rahaline toetus osalemiseks tootjate poolt makstavate kindlustusmaksete tasumisel, mille ülempiir on määruse artikli 14 lõike 2 kohaselt 50% nendest maksetest. Neil asjaoludel annab määruse artikkel 11 komisjoni sõnul tunnistust liidu seadusandja soovist toetada rahaliselt veinitootjate konkurentsivõime tõstmist, mis läheb kaugemale nende tootmismahu suurendamisest või säilitamisest. Sama määruse artiklis 14 sisalduvad eeskirjad annavad tunnistusest sellest, et liidu seadusandja ei jätnud tähelepanuta meetmeid, mis piirduvad üksnes tootmise kaitsmisega kahjulike mõjutuste eest.
- 39 Repliigis väitis Tšehhi Vabariik vastu, et komisjon lisab oma argumentides määruse nr 479/2008 artiklile 11 tingimusi, mis ei nähtu selle artikli sõnastusest. Elkkõige ei ole selles artiklis seatud toetuse andmise tingimuseks uue tehnoloogia kasutamist viinamarjaistanduste haldamisel. Ainsana tuleb arvesse võtta fakti, et kasutatud meetod – olgu see siis hiljuti välja arendatud või traditsiooniline – võimaldab parandada kõnealuse viinamarjaistanduse haldamist. Niisuguse loomade eest kaitsmiseks mõeldud muu meetme olemasolu, nagu on ette nähtud määruse artiklis 14, ei saa mõjutada määruse artikliga 11 hõlmatud toetuse andmise tingimusi.
- 40 Oma vasturepliigis märgib komisjon, et ta ei ole kunagi väitnud, et „viinamarjaistanduste haldamise parandamisena“ saab käsitada üksnes uuendust. Ka olemasolevad või isegi traditsioonilised meetodid võivad koos uute tehnoloogiate ja lahendustega aidata konkurentsivõimet suurendada. Samas ei kujuta vaidlusalune kaitsemeede, iseäranis viinamarjaistandustes olevate lindude peletamine heli tekitamise või hernehirmutistega endast muud kui juba sajandeid tuntud meetodite taaskasutamist ega muuda midagi viinamarjasortides ega viinamarjaistanduste haldamise viisides.

Euroopa Kohtu hinnang

- 41 Esimeses väites kritiseerib Tšehhi Vabariik vaidlustatud kohtuotsuse punkte 83–90, milles Üldkohus asus seisukohale, et määruse nr 479/2008 artikli 11 lõike 3 sõnastuse kohaselt ei kuulu selle alla selgelt niisugused meetmed viinamarjaistanduste loomade või lindude põhjustatud kahju eest kaitsmiseks nagu vaidlusalune kaitsemeede ja et ei ole selgelt näha, mille poolest saab nende meetmetega tagada veinitootjate konkurentsivõime kasvu.

- 42 Esmalt tuleb tõdeda, et vaidlusalust kaitsemeedet ei saa käsitada „viinamarjaistanduste muutmise“ meetmena määruse nr 479/2008 artikli 11 tähenduses. Seetõttu tuleb esimese väite põhjendatust kontrollides hinnata üksnes seda, kas meedet saab käsitada „viinamarjaistanduste ümberkorraldamise“ meetmena kõnealuse sätte tähenduses.
- 43 Siinkohal tuleneb nii liidu õiguse ühetaolise kohaldamise kui ka võrdsuse põhimõttega seonduvatest nõuetest, et sellise liidu õigusnormi mõisteid, mis ei viita sõnaselgelt liikmesriikide õigusele õigusnormi tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramiseks, tuleb tavaliselt kogu liidus tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt ning sellise tõlgenduse andmisel tuleb arvesse võtta mitte ainult normi sõnastust, vaid ka konteksti ja selle õigusakti eesmärgi, millesse norm kuulub (vt eelkõige 18. jaanuari 1984. aasta kohtuotsus Ekro, 327/82, EU:C:1984:11, punkt 11 ja 18. mai 2017. aasta kohtuotsus Hummel Holding, C-617/15, EU:C:2017:390, punkt 22).
- 44 Termin „ümberkorraldamine“ grammatiline tõlgendamine toob esile selle mõiste mitmetähenduslikkuse. Kõnekeeles tähendab ümberkorraldamine nimelt tegevust, mille käigus korraldatakse teatud tervik – mis ei toimi piisavalt hästi – ümber uute põhimõtete või uue struktuuri kohaselt. Viinamarjaistanduse ümberkorraldamine võib niisiis seisneda selliste muudatuste tegemises, mis mõjutavad selle haldamise põhimõtteid või territooriumi, millel viinamarju kasvatatakse.
- 45 Kui liidu õiguse säte on mitmetähenduslik – nagu käesolevas kohtuasjas käsitletav – ja seda saab tõlgendada mitut moodi, tuleb eelistada tõlgendust, mis tagab selle sätte kasuliku mõju ja arvestada selle õigusakti eesmärgi, millesse säte kuulub (vt selle kohta 19. juuni 1980. aasta kohtuotsus Roudolff, 803/79, EU:C:1980:166, punkt 7 ja 24. veebruari 2000. aasta kohtuotsus komisjon vs. Prantsusmaa, C-434/97, EU:C:2000:98, punkt 21).
- 46 Siinkohal nähtub määruse nr 479/2008 artikli 11 lõikest 1, et viinamarjaistanduste ümberkorraldamise meetmete eesmärk on tõsta veinitootjate konkurentsivõimet.
- 47 Seda eesmärki silmas pidades võib suhteliselt tagasihoidlikku meedet, mis piirdub viinamarjaistanduste parema haldamisega kaitstes viinapuid erinevate vahenditega, mille tulemusena paraneb märkimisväärselt põllumajandustootjate konkurentsivõime, käsitada ümberkorraldusmeetmena. Eelkõige – ja vastupidi komisjoni väidetule – ei nähtu määruse nr 479/2008 artikli 11 lõike 3 sõnastusest kuidagi, et olemasolevaid või isegi traditsioonilisi meetodeid kasutavad meetmed võivad viinamarjaistanduste ümberkorraldustoetuse saamiseks olla kõlblikud üksnes tingimusel, et neid kombineeritakse uute tehnoloogiate ja lahendustega.
- 48 Seevastu tuleb konkreetselt hinnata viinamarjaistanduse haldamise parandamist; seda nõuet tuleb hinnata toetuse esitamise ajal kehtinud viinamarjaistanduse haldamisele esitatavaid tingimusi silmas pidades.
- 49 Komisjoni 27. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 555/2008, milles sätestatakse veinituru ühist korraldust käsitleva nõukogu määruse (EÜ) nr 479/2008 üksikasjalikud rakenduseeskirjad veinisektoris seoses toetusprogrammide, kolmandate riikidega kauplemise, tootmisvõimsuse ja kontrollidega (ELT 2008, L 170, lk 1) – komisjoni 8. märtsi 2013. aasta rakendusmäärusega (EL) nr 202/2013 muudetud redaktsiooni (ELT 2013, L 67, lk 10) –, artikli 6 lõikes 2 on küll välistatud viinamarjaistanduste ümberkorraldamistoetuse andmine meetmele, mille eesmärk on viinamarjaistanduste kaitsmine ulukite, lindude või rahe põhjustatud kahju eest. Siiski tuleb tõdeda, et rakendusmäärus nr 202/2013, mis jõustus 12. märtsil 2013, ei ole *ratione temporis* kohaldatav kohtuvaidluse aluseks olevatele asjaoludele. Seega ei saa see anda mingit abi määruse nr 479/2008 artikli 11 tõlgendamisel.
- 50 Nagu märkis ka Tšehhi Vabariik kirjalikes menetluskirjeldustes, võimaldas vaidlusalune kaitsemeede käesoleval juhul üleküpsenud viinamarjadest toodetud kvaliteetveini tootmist Tšehhis kolmekordistada: 2005. aastal toodetud 51 000 hektoliitrit tõusis see 2012. aastaks – mis oli viimane meetme rakendamise aasta – 161 000 hektoliitriks.

- 51 Komisjon ei ole samas nende väidete paikapidavust eitanud ega tõendanud, et puudub tarbijate nõudlus niisuguste veinide järele – seetõttu tuleb asuda seisukohale, et vaidlusalune kaitsemeede aitas kaasa Tšehhi veinitootjate konkurentsivõime parandamisele, nagu märgib ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 76, 77 ja 81.
- 52 Arvestades seda, et määrus nr 479/2008 ei sisalda midagi niisuguste meetmete toetuskõlblikkuse kohta, nagu on viinamarjaistanduste kaitsemeetmed – eelkõige ulukite või lindude põhjustatud kahjuga seoses –, puudub õiguslik alus, et keelata Tšehhi Vabariigil lisada vaidlusalune kaitsemeede viinamarjaistanduste ümberkorraldamise ja muutmise meetmete hulka.
- 53 Eeltoodust ilmneb, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis, et määruse nr 479/2008 artikli 11 lõike 3 sõnastuse kohaselt ei ole hõlmatud niisugused meetmed viinamarjaistanduste kaitseks loomade või lindude põhjustatud kahju eest nagu vaidlusalune kaitsemeede.
- 54 Järelikult tuleb apellatsioonkaebuse esimene väide tunnistada põhjendatuks.
- 55 Kuna see väide on põhjendatud, tuleb vaidlustatud kohtuotsus tervikuna tühistada, ilma et oleks vaja analüüsida teist ja kolmandat väidet.

Hagimenetlus Üldkohtus

- 56 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu kohaselt tühistab Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse, kui apellatsioonkaebus on põhjendatud, ja võib teha ise asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium seda lubab, või suunata asja tagasi Üldkohtusse otsustamiseks.
- 57 Käesoleval juhul tuleb Euroopa Kohtul endal teha lõplik otsus asja suhtes, mille menetlusstaadium seda lubab.
- 58 Sellega seoses nähtub kohtujuristi ettepaneku punktist 65, et õiguskindluse põhimõte nõuab, et õigusnorm peab asjasse puutuvatel isikutel võimaldama täpselt teada neile selle õigusnormiga pandud kohustuste ulatust, eriti siis, kui õigusnorm võib tekitada rahalisi kohustusi. Seega ei saa komisjon EAGFi raamatupidamisarvestuse ajal valida tõlgendust, mis ei arvesta kasutatud sõnade tavalist tähendust ning mis ei ole siduv (vt selle kohta 1. oktoobri 1998. aasta kohtuotsus Iirimaa vs. komisjon, C-238/96, EU:C:1998:451, punkt 81 ja seal viidatud kohtupraktika). Käesoleva kohtuotsuse punktides 42–52 selgitatud kaalutlustest ilmneb samas, et komisjoni käesoleval juhul antud tõlgendus eirab määruse nr 479/2008 artikli 11 lõikes 3 kasutatud terminite tavatähendust, kuivõrd see institutsioon leidis, et vaidlusalune kaitsemeede ei ole viinamarjaistanduste ümberkorraldamise programmi raames toetuskõlblik.
- 59 Järelikult tuleb nõustuda Tšehhi Vabariigi poolt esimeses kohtuastmes esitatud esimese väitega, et rikutud on eelkõige õiguskindluse põhimõtet, ja vaidlusalune otsus tühistada.

Kohtukulud

- 60 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 184 lõige 2 sätestab, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud ja Euroopa Kohus teeb ise kohtuasjas lõpliku otsuse, otsustab ta kohtukulude jaotuse.
- 61 Vastavalt kodukorra artikli 138 lõikele 1, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuse suhtes, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna käesolevas asjas on Tšehhi Vabariik apellatsioonkaebuse raames

kohtuasja võitnud ning kuna Üldkohtule esitatud nõue rahuldati, tuleb vastavalt Tšehhi Vabariigi nõuetele mõista tema kohtukulud nii esimeses kohtuastmes kui ka apellatsiooniasemes välja komisjonilt, kes kannab ise oma kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 20. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus Tšehhi Vabariik vs. komisjon (T-141/15, ei avaldata, EU:T:2016:621).
2. Tühistada komisjoni 16. jaanuari 2015. aasta rakendusotsus (EL) 2015/103, mille kohaselt Euroopa Liidu rahastamine ei kata teatavaid kulusid, mida liikmesriigid on kandnud Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) raames, osas, mille kohaselt ei rahastata kulusid, mida Tšehhi Vabariik kandis aastatel 2010–2012 EAGF alusel seoses meetmetega viinamarjaistanduste kaitseks loomade ja lindude tekitatud kahju eest, mille kogusumma oli 2 123 199,04 eurot.
3. Mõista Tšehhi Vabariigi kohtukulud nii esimeses kohtuastmes kui ka käesolevas apellatsiooniasemes välja Euroopa Komisjonilt, kes kannab ise oma kohtukulud.

Allkirjad